

HỢP TÁC THƯƠNG MẠI GIỮA TỈNH SAVANNAKHET VÀ TỈNH QUẢNG TRỊ TỪ NĂM 1989 ĐẾN NĂM 2017

Trịnh Thị Dung⁽¹⁾, Phan Thị Châu⁽²⁾

¹ Công ty Cổ phần Hợp tác xuất bản truyền thông quốc gia, Nghệ An

² Trường Cao đẳng Sư phạm Nghệ An

Ngày nhận bài 05/02/2021, ngày nhận đăng 16/3/2021

Tóm tắt: Trên nền tảng của mối quan hệ giữa hai nước Việt Nam - Lào, sự hợp tác thương mại giữa hai tỉnh Savannakhet và tỉnh Quảng Trị cũng được tạo lập một cách bền vững. Nghiên cứu này trước hết phân tích những điểm tương đồng giữa hai địa phương - cơ sở cho mối quan hệ hợp tác thương mại giữa hai bên. Dựa trên cơ sở phân tích các tư liệu lưu trữ của tỉnh Quảng Trị, bài viết phân tích những điểm nhấn trong quan hệ thương mại giữa hai địa phương từ năm 1989 đến năm 2017. Kết quả phân tích cho thấy quan hệ thương mại giữa tỉnh Savannakhet và tỉnh Quảng Trị ngày càng phát triển hơn, nhưng vẫn còn mang tính một chiều và chưa tương xứng với tiềm năng của hai tỉnh. Điều này gợi ý những nghiên cứu sau này về giải pháp để thúc đẩy hiệu quả hợp tác thương mại giữa hai địa phương này nói riêng và hai nước Việt Nam - Lào nói chung.

Từ khoá: Quảng Trị; Savannakhet; hợp tác thương mại.

1. Mở đầu

Việt Nam - Lào có quan hệ gắn bó từ trong lịch sử. Sự gắn bó thủy chung giữa nhân dân hai nước Việt Nam - Lào được Chủ tịch Hồ Chí Minh và Chủ tịch Cay-xôn Phôm-vi-hản đặt nền móng, được các thế hệ lãnh đạo của hai Đảng, hai Nhà nước và nhân dân hai nước dày công vun đắp. Tổng Bí thư Lê Duẩn đã đánh giá: “*Mối quan hệ đặc biệt Việt - Lào đời đời là niềm tự hào của hai dân tộc chúng ta. Đó là quan hệ mẫu mực hiếm có, vô cùng trong sáng, rất mực thủy chung, gian khổ không đổi thay, đạn bom không lay chuyển*” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2004). Từ lịch sử phát triển của quan hệ hai nước, quan hệ giữa các tỉnh biên giới Lào - Việt cũng vì vậy mà trở nên gắn bó.

Savannakhet và Quảng Trị là hai tỉnh láng giềng có mối quan hệ gắn bó mật thiết về lịch sử, địa lý và văn hóa. Cư dân sinh sống trên hai sườn Đông và Tây Trường Sơn thuộc địa bàn hai tỉnh có mối quan hệ truyền thống lâu đời. Đây cũng là vùng đất phải chịu sự đánh phá ác liệt của thực dân Pháp và đế quốc Mỹ. Tuy nhiên, trong những năm kháng chiến, nhân dân hai tỉnh đã đoàn kết, gắn bó chống kẻ thù xâm lược. Sau thắng lợi của cuộc kháng chiến chống Mỹ (1975), trong sự nghiệp bảo vệ và xây dựng đất nước, mối quan hệ giữa hai nước Việt Nam - Lào nói chung và hai tỉnh Savannakhet - Quảng Trị nói riêng ngày càng gắn bó chặt chẽ hơn. Sự gắn bó mật thiết giữa hai tỉnh được thúc đẩy từ nhiều lĩnh vực hợp tác, trong đó có quan hệ hợp tác thương mại.

2. Cơ sở hợp tác thương mại giữa tỉnh Savannakhet và tỉnh Quảng Trị

Sự gần gũi về vị trí địa lý đã góp phần tạo nên những nét tương đồng trong đời sống kinh tế, văn hoá của cư dân Savannakhet và Quảng Trị. Nền kinh tế nông nghiệp lúa

nước, những nét tương đồng trong phương thức canh tác của nhân dân hai tỉnh đã đưa họ xích lại gần nhau hơn. Ngoài ra, quá trình giao lưu, tiếp xúc diễn ra thường xuyên giữa nhân dân các dân tộc hai tỉnh Quảng Trị, Savannakhet đã tạo nên một bức tranh chung về đời sống văn hóa, tinh thần phong phú và đa dạng thể hiện những nét đẹp văn hóa truyền thống lâu đời của nhân dân hai dân tộc Việt - Lào được nhân dân hai tỉnh Savannakhet, Quảng Trị kế thừa và phát huy từ đời này sang đời khác. Nhờ sự tương đồng về mặt văn hóa mà trong suốt chiều dài lịch sử, các thế lực xâm lược đã không thể chia cắt, phá vỡ được tình đoàn kết, gắn bó của nhân dân hai tỉnh Savannakhet, Quảng Trị.

Bên cạnh những nét tương đồng về lịch sử - văn hoá, thì xu hướng hoà nhập khu vực đã tạo điều kiện thuận lợi cho sự kết nối giữa các quốc gia trong khu vực, trong đó có Savannakhet và Quảng Trị. Tại Manila, Philippin, tháng 10/1998, Hội nghị Bộ trưởng các nước tiểu vùng sông Mê Công mở rộng (GMS) lần thứ 8 đã thông qua quyết định thành lập Hành lang kinh tế Đông - Tây (EWEC). Hành lang này kết nối 13 tỉnh của 4 nước Việt Nam, Lào, Thái Lan, Myanmar, trải dài trên tuyến giao thông dài 1.450 km bắt đầu từ thành phố cảng Mawlamyine của Myanmar đi qua 7 tỉnh Đông Bắc Thái Lan, đến Savannakhet (Lào) về Việt Nam qua cửa khẩu Lao Bảo - Quảng Trị và kết thúc tại cảng Tiên Sa, Đà Nẵng. Để thúc đẩy quan hệ hợp tác giữa tỉnh Quảng Trị và các tỉnh của Lào ngày càng đi vào chiều sâu, thực chất, Tỉnh ủy Quảng Trị đã ban hành Nghị quyết 06-NQ/TU, ngày 12/12/2006 về đầu tư, khai thác tiềm năng, lợi thế Hành lang kinh tế Đông - Tây đến năm 2010, có tính đến năm 2015.

EWEC được xác lập đã đem lại lợi ích thiết thực cho các nước thành viên. Đây là cơ hội cho các quốc gia liên kết chặt chẽ với nhau, cùng tiếp cận có hiệu quả các nguồn lực như tài nguyên khoáng sản, năng lượng và cơ sở hạ tầng để phục vụ tốt hơn việc sản xuất, chế biến và kinh doanh của các ngành nghề sản xuất; tạo điều kiện đẩy nhanh tốc độ phát triển cho các thành phố, thị trấn dọc hành lang; đồng thời, thúc đẩy thương mại xuyên biên giới; thu hút đầu tư tổng hợp từ các địa phương, khu vực và thế giới; phát triển các hoạt động kinh tế mới thông qua việc sử dụng hiệu quả không gian kinh tế và hình thành khu vực kinh tế xuyên quốc gia. Để có cơ sở thúc đẩy sự phát triển trên EWEC cũng như duy trì, phát triển và tăng cường quan hệ hữu nghị hợp tác và phát triển kinh tế, thương mại giữa các nước GMS, các nước trên EWEC đã ký kết một số hiệp định, thỏa thuận quan trọng như: Hiệp định ba bên Việt Nam - Lào - Thái Lan về tạo thuận lợi cho vận tải đường bộ giữa ba nước (Hiệp định này đã dần mở rộng với sự tham gia của Campuchia, Trung Quốc và Myanmar); Hiệp định GMS - CBTA (Hiệp định tạo thuận lợi giao thông qua biên giới các nước Tiểu vùng Mê Công mở rộng, gồm Việt Nam, Lào, Thái Lan, Campuchia, Myanmar và hai tỉnh đại diện của Trung Quốc là Vân Nam và Quảng Tây) tại cặp cửa khẩu Lao Bảo - Đenxavăn giữa Việt Nam và Lào quy định mô hình kiểm tra “một cửa, một lần dừng”; Thỏa thuận giữa ba nước Việt Nam - Lào - Thái Lan về hoạt động vận tải du lịch đường bộ. Bên cạnh đó, các nước cũng đã xây dựng cơ chế hợp tác thông qua Hội nghị cấp cao EWEC (SOM EWEC) và hoạt động của Ban Công tác Phát triển EWEC thuộc Ủy ban hợp tác Kinh tế và Công nghiệp ASEAN - METI để xử lý các vấn đề cụ thể.

Trong định hướng phát triển của tỉnh Quảng Trị, EWEC gắn liền với Quốc lộ 9 được xác định làm trục xương sống để phát triển 4 khu vực trọng điểm kinh tế trên tuyến hành lang là: Khu kinh tế thương mại đặc biệt Lao Bảo; thành phố Đông Hà; Tam giác du lịch, dịch vụ biên Cửa Việt - Cửa Tùng - đảo Cồn Cỏ và Khu Đông - Nam Quảng Trị.

Sau 11 năm chính thức thông tuyến, đến năm 2017, hệ thống cơ sở hạ tầng cơ bản hoàn thành, khu kinh tế - thương mại đặc biệt Lao Bảo - Đenxavăn đã thu hút được nhiều doanh nghiệp hai tỉnh và hai nước tham gia với tổng mức đầu tư lên đến hàng trăm tỷ đồng. Các doanh nghiệp tiến hành các hoạt động kinh doanh, trao đổi các loại hàng hoá, sản phẩm thế mạnh của địa phương và phục vụ cho nhu cầu của nhân dân hai bên biên giới. Các doanh nghiệp Việt Nam nhập khẩu gỗ, thạch cao, lâm sản, sản từ Lào và xuất khẩu sang Lào các loại vật liệu xây dựng như sắt thép, xi măng, các loại thủy, hải sản và hàng tiêu dùng khác. Đặc biệt trong thời gian qua, ngành điện lực tỉnh Quảng Trị đã cung cấp điện phục vụ sinh hoạt và sản xuất, kinh doanh cho cư dân vùng biên giới của cả hai tỉnh Savannakhet và Salavan.

Hành lang kinh tế Đông - Tây là cơ hội cho Savannakhet, Quảng Trị nói riêng và các quốc gia thành viên nói chung liên kết chặt chẽ với nhau, cùng tiếp cận có hiệu quả các nguồn lực, tạo điều kiện hợp tác đầy nhanh tốc độ phát triển kinh tế.

3. Thực trạng hợp tác thương mại giữa tỉnh Savannakhet và tỉnh Quảng Trị từ năm 1989 đến năm 2017

Trong quan hệ thương mại, việc giao lưu buôn bán giữa Bình Trị Thiên và Savannakhet được hình thành rất sớm. Từ năm 1976, khi hoạt động ngoại thương cấp trung ương được củng cố và phát triển thì việc trao đổi hàng hóa giữa các địa phương cũng phát triển mạnh hơn. Việc trao đổi mậu dịch giữa hai tỉnh giai đoạn 1976-1989 chủ yếu diễn ra ở những khu mậu dịch quốc doanh, trên cơ sở hàng đổi hàng do địa phương sản xuất, hàng hóa trao đổi buôn bán giữa hai tỉnh khá đa dạng. Trong đó, Savannakhet xuất khẩu sang Bình Trị Thiên các mặt hàng chủ yếu như gạo nếp, thạch cao, gỗ... còn Bình Trị Thiên xuất khẩu sang Savannakhet các mặt hàng như cá, phân bón, muối, hàng thủ công... Ngoài việc trao đổi hàng hóa buôn bán trực tiếp thì hai tỉnh còn tham gia một hình thức hợp tác mới là ủy thác xuất nhập khẩu sang đối tác thứ ba. Đây là hình thức hợp tác tốt để hai tỉnh phối hợp cùng nhau mở rộng quan hệ hợp tác ra bên ngoài.

Trên nền tảng mối quan hệ đặc biệt giữa hai tỉnh, hợp tác thương mại Savannakhet - Quảng Trị ngày càng khởi sắc hơn. Trong các chuyến thăm và làm việc của lãnh đạo hai tỉnh, các biên bản thỏa thuận, biên bản hội đàm, hội nghị thường niên và các văn bản ký kết giữa hai tỉnh từ năm 1989 đến năm 2017 đều xác định phương hướng và biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động kinh tế thương mại trên cơ sở phát huy tiềm năng, thế mạnh của mỗi tỉnh dựa trên nguyên tắc cùng có lợi và chuyển từ hình thức hợp tác một chiều sang hợp tác hai bên cùng có lợi.

Năm 1991, hai nước Lào - Việt Nam ký Hiệp định thương mại. Ngay sau đó, hai Bộ Thương mại Lào và Việt Nam từng bước điều chỉnh thuế xuất nhập khẩu nhiều mặt hàng, một số mặt hàng thuế giảm xuống còn 3% - 5% và nhiều mặt hàng được miễn thuế. Năm 1995, hai Bộ Thương mại tiếp tục ký thỏa thuận xóa bỏ hạn ngạch trao đổi hàng hóa hàng năm; không hạn chế các tổ chức, doanh nghiệp và cá nhân tham gia trao đổi hàng hóa; mở rộng danh mục hàng hóa trao đổi trừ các mặt hàng cấm xuất khẩu của mỗi nước. Để khuyến khích các doanh nghiệp Việt Nam tăng cường hợp tác buôn bán với Lào và tạo điều kiện thuận lợi cho hàng hóa Việt Nam cạnh tranh có hiệu quả trên thị trường Lào, năm 1998 Chính phủ hai nước đã có cơ chế khuyến khích các doanh nghiệp thực hiện quy chế hàng đổi hàng. Việt Nam đã giảm 50% thuế nhập khẩu đối với hàng của Lào. Chính phủ Lào cũng một mặt động viên và kêu gọi các doanh nghiệp Lào tăng

cường buôn bán với Việt Nam, coi đó là nỗ lực để giảm bớt sự phụ thuộc nặng nề vào hàng hóa Thái Lan, tiếp tục giảm 50% thuế nhập khẩu đối với những mặt hàng có xuất xứ từ Việt Nam. Bên cạnh đó, Việt Nam đã áp dụng việc miễn thuế cho các công ty của Lào đang đầu tư tại Việt Nam (Lê Đình Chính, 2007). Chính sách mới của hai Chính phủ Lào và Việt Nam là cơ hội thuận lợi để hợp tác thương mại hai nước nói chung và giữa tỉnh Savannakhet - tỉnh Quảng Trị nói riêng phát triển mạnh mẽ hơn so với trước.

Kim ngạch xuất nhập khẩu giữa hai tỉnh ngày càng tăng. Chỉ trong 9 tháng đầu năm 2017, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu hai chiều qua các cửa khẩu quốc tế trên địa bàn tỉnh Quảng Trị đạt gần 157,124 triệu USD, tăng gần 3,8% so với cùng kỳ năm 2016. Trong đó, Cửa khẩu quốc tế Lao Bảo đạt 128,245 triệu USD (Sở Ngoại vụ tỉnh Quảng Trị, 2017, tr. 3). Tham gia xuất nhập khẩu không chỉ có các doanh nghiệp nhà nước, mà còn nhiều doanh nghiệp tư nhân và cá nhân. Hàng hóa xuất nhập khẩu phong phú về số lượng, chủng loại, không chỉ phục vụ nhu cầu sản xuất và tiêu dùng tại các địa phương, mà còn để trao đổi với đối tác thứ ba.

Tỉnh Quảng Trị phối hợp với Viện Mê Kông và tỉnh Savannakhet tổ chức Phiên đối thoại về hợp tác thúc đẩy thương mại qua biên giới nhằm tạo cơ hội gặp gỡ, đối thoại giữa chính quyền, các cơ quan liên quan với các doanh nghiệp đóng trên địa bàn hai tỉnh Quảng Trị - Savannakhet để giải quyết các khó khăn, vướng mắc, tạo điều kiện thuận lợi nhất cho hoạt động thúc đẩy thương mại qua biên giới.

Năm 2017, tỉnh Quảng Trị và tỉnh Savannakhet đã đồng chủ trì và phối hợp với Hiệp hội các nhà đầu tư Việt Nam sang Lào (AVIL) tổ chức Hội nghị thúc đẩy hợp tác đầu tư và thương mại Việt Nam - Lào qua cửa khẩu Quốc tế Lao Bảo - Đềnsavăn. Hội nghị này nằm trong chuỗi các sự kiện hai bên tổ chức nhằm chào mừng Năm đoàn kết hữu nghị Việt Nam - Lào 2017. Đây là một dịp quan trọng để hai bên gặp gỡ, cùng lắng nghe ý kiến của các doanh nghiệp, về những khó khăn vướng mắc đang còn tồn tại và các cơ quan chức năng của hai bên sẽ trực tiếp giải thích, trả lời cho doanh nghiệp. Những vấn đề còn vướng mắc, nằm ngoài tầm xử lý của cấp tỉnh để kiến nghị các cấp có thẩm quyền giải quyết. Qua đó, đại diện Lãnh đạo chính quyền hai tỉnh đã ký kết biên bản ghi nhớ khẳng định sự phối hợp hỗ trợ, giúp đỡ của chính quyền đối với doanh nghiệp nhằm thúc đẩy đầu tư và thương mại qua cửa khẩu quốc tế Lao Bảo - Đềnsavăn.

Dù vậy, nhìn chung hoạt động thương mại biên giới giữa Savannakhet và Quảng Trị chủ yếu là mua bán, trao đổi qua các cửa khẩu và chợ biên giới chung nhưng với quy mô nhỏ lẻ, mức độ đơn giản và nghiêng về phía Quảng Trị, trong đó Khu kinh tế - thương mại đặc biệt Lao Bảo là trung tâm và phát triển mạnh nhất, thu hút số lượng lớn doanh nghiệp trong và ngoài nước đến đầu tư phát triển sản xuất kinh doanh thương mại và du lịch (Thái Lan, Trung Quốc) nên phát triển hơn so với Khu kinh tế - thương mại biên giới Đềnsavăn. Các doanh nghiệp trên địa bàn Quảng Trị nhập từ Lào các mặt hàng chủ yếu là gỗ thành phẩm, thạch cao, hàng điện tử, ô tô, gạo, trái cây... Các mặt hàng xuất khẩu chủ yếu là: thịt lợn sữa đông lạnh, hành, tỏi, xăm lớp các loại, máy điều hoà nhiệt độ, vật liệu xây dựng, mì ăn liền, hàng bách hoá tổng hợp...

Do nhu cầu giao lưu trao đổi hàng hóa và đi lại ngày càng tăng, tỉnh Savannakhet và tỉnh Quảng Trị đã đề xuất Chính phủ hai nước nâng cấp các cửa khẩu và mở thêm một số tuyến đường. Nhằm đẩy mạnh hoạt động trao đổi hàng hóa giữa hai tỉnh và hai nước 3 cặp cửa khẩu phụ trên địa bàn hai tỉnh Savannakhet và Quảng Trị đã được mở, đó là: Rà cồ (huyện Sê Pôn, tỉnh Savannakhet) - Tà Rùng (xã Hướng Việt, huyện Hướng Hóa, tỉnh

Quảng Trị), Bản Mây Phật Thạ Na (huyện Sê Pôn, tỉnh Savannakhet) - Bản Cheng (xã Hường Phùng, huyện Hường Hóa, tỉnh Quảng Trị), Đenvilay (huyện Mưong Noong, tỉnh Savannakhet) - Bản Thanh (xã Thanh, huyện Hường Hóa, tỉnh Quảng Trị). Tuy nhiên, hoạt động xuất nhập khẩu giữa hai tỉnh chủ yếu được thực hiện qua Cửa khẩu quốc tế Đenxavăn - Lao Bảo, một trong những cửa khẩu đóng vai trò quan trọng trong hoạt động thương mại giữa hai nước Lào và Việt Nam. Năm 1998 có 4.168 lượt người và 1.573 lượt ô tô xuất nhập cảnh tại cửa khẩu này (Tỉnh uỷ Quảng Trị - Ban Biên giới, 1998). Từ năm 2003 đến cuối tháng 9/2005, đã có 530.915 lượt hành khách và 264.413 lượt phương tiện xuất nhập cảnh qua cửa khẩu Lao Bảo. Phương tiện vận chuyển hàng hoá, hành khách xuất nhập cảnh chủ yếu của Việt Nam là ô tô. Phương tiện vận tải của Lào chiếm tỷ lệ không đáng kể, chủ yếu là xe du lịch (phần lớn là của các thương nhân Việt Nam làm việc tại Lào mua và đăng ký biển kiểm soát Lào phục vụ việc đi lại và làm ăn giữa Việt Nam và Lào). Hành khách xuất nhập cảnh phần lớn là người Việt Nam đi công tác, buôn bán, học tập, lao động tại Lào. Người Lào xuất nhập cảnh chủ yếu là công tác, thăm thân, du lịch tắm biển vào mùa hè nhưng số lượng ít hơn nhiều so với người Việt Nam sang Lào. Năm 2007, có 61.000 lượt người, 55.508 lượt ô tô và khoảng 4 triệu tấn hàng hóa xuất nhập cảnh; kim ngạch xuất nhập khẩu của Quảng Trị với tỉnh của Lào từ năm 2006 đến năm 2008 bình quân đạt 536,335 triệu USD/năm, những năm 2012 - 2014 tăng lên 993,053 triệu USD/năm. Trong 9 tháng đầu năm 2017, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu hai chiều qua các cửa khẩu quốc tế ở Quảng Trị đạt gần 157,124 triệu USD, tăng 3,8% so với năm 2016. Trong đó, Cửa khẩu Lao Bảo đạt 128,245 triệu USD. Hoạt động xuất nhập cảnh qua các cửa khẩu quốc tế trên địa bàn tỉnh Quảng Trị đạt 524.263 lượt người. Phương tiện xuất nhập cảnh đạt 73.611 lượt phương tiện (Sở Ngoại vụ tỉnh Quảng Trị, 2017).

Để đẩy mạnh hoạt động thương mại, Savannakhet và Quảng Trị đã phối hợp mở rộng và xây dựng hệ thống các chợ vùng biên giới. Dọc theo Quốc lộ 9, tỉnh Savannakhet và tỉnh Quảng Trị đã đầu tư xây dựng các khu thương mại hai bên cửa khẩu Quốc tế Lao Bảo - Đenxavăn. Năm 1998, tỉnh Savannakhet thành lập Khu Thương mại biên giới Đenxavăn. Tại đây, các công ty thương mại, doanh nghiệp tư nhân có thể mua sắm các mặt hàng, từ những mặt hàng là sản phẩm do Lào sản xuất cho đến hàng nhập khẩu từ Thái Lan, Trung Quốc (đồ điện, điện tử, xe máy, mỹ phẩm...). Tỉnh Quảng Trị đã đầu tư xây dựng Khu Thương mại Lao Bảo và đến năm 2005 nâng lên thành Khu Kinh tế Thương mại đặc biệt Lao Bảo. Hoạt động mua bán trao đổi hàng hóa tại đây do các công ty thương mại, các doanh nghiệp tư nhân của Việt Nam, Lào và các công ty và doanh nghiệp của Thái Lan, Trung Quốc, Hàn Quốc và một số nước khác thực hiện.

Để tạo điều kiện cho các doanh nghiệp giới thiệu sản phẩm mới, góp phần đẩy mạnh hoạt động thương mại giữa hai bên và các tỉnh khác của hai nước cũng như với các nước khác trên thế giới, hàng năm Sở Công thương, Sở Ngoại thương Quảng Trị và Savannakhet đã phối hợp tổ chức các hội chợ. Năm 2008, hội chợ được tổ chức tại Khu Kinh tế Thương mại đặc biệt Lao Bảo. Đến năm 2012, hội chợ được tổ chức tại tỉnh Savannakhet. Các gian hàng tham gia hội chợ đã giới thiệu những sản phẩm mới do doanh nghiệp địa phương chế tạo, sản xuất, chế biến và khai thác. Thông qua hội chợ, các doanh nghiệp của hai tỉnh và hai nước ký các hợp đồng tiêu thụ sản phẩm của nhau.

Đầu tháng 9/2016, Hội nghị Hợp tác Thương mại, Đầu tư, Du lịch, Lao động và Truyền thông 3 tỉnh: Quảng Trị, Savannakhet, Mukdahan đã được tổ chức tại tỉnh

Mukdahan - Thái Lan nhằm trao đổi, hợp tác để tăng cường khả năng kết nối trên các lĩnh vực thương mại, đầu tư, du lịch, lao động và truyền thông. Hội nghị đánh giá cao kết quả thực hiện các thỏa thuận hợp tác của Biên bản Hội nghị hợp tác Thương mại, Đầu tư, Du lịch và Truyền thông giữa 3 tỉnh được ký kết năm 2015 tại Quảng Trị. Theo đó, đã có nhiều hoạt động nhằm tạo điều kiện thuận lợi, tăng cường quan hệ hợp tác phát triển thương mại, đầu tư, du lịch và truyền thông của 3 tỉnh đã được triển khai. Hội nghị đã thảo luận và thống nhất nội dung hợp tác trên các lĩnh vực thương mại, đầu tư, du lịch, truyền thông và hoạt động xúc tiến quảng bá trên các lĩnh vực khác. Mặt khác, Hội nghị đặt ra yêu cầu phối hợp với Sở Thông tin, Văn hóa và Du lịch tỉnh Savannakhet chuẩn bị nội dung để thông tin tại Trung tâm Thông tin du lịch Cửa khẩu quốc tế Lao Bảo do Dự án Phát triển du lịch tiểu vùng sông Mê Công tài trợ (Tỉnh ủy Quảng Trị, 2016).

Cặp cửa khẩu quốc tế Lao Bảo - Đenxavăn có một điểm khác so với các cửa khẩu khác trong cả nước, cũng như so với cửa khẩu La Lay. Theo đó, cửa khẩu quốc tế Lao Bảo đã triển khai thành công thủ tục “một cửa một điểm dừng” nhằm tạo thuận lợi cho việc vận chuyển người và hàng hóa qua lại giữa các nước GMS (Hiệp định GMS-CBTA). Thủ tục này được thực hiện trên cơ sở quy định hàng hóa đi từ Việt Nam sang Lào sẽ làm thủ tục tại cửa khẩu Lào; ngược lại, hàng hóa từ Lào về Việt Nam, sẽ làm thủ tục tại cửa khẩu Việt Nam. Đây là một hình thức nêu triển khai có hiệu quả sẽ đem lại rất nhiều lợi ích cho doanh nghiệp, giảm thời gian thông quan, cũng như các khoản chi phí kiểm tra, kiểm dịch hàng hóa. Thủ tục này đã được triển khai thí điểm từ năm 2005 đến năm 2015, trải qua 4 giai đoạn (gộp chung giai đoạn 2 và 3):

- Giai đoạn 1: Các bên ký kết Biên bản ghi nhớ phối hợp để cùng nhau kiểm tra hàng hóa một lần tại CCA (khu vực kiểm soát chung) của nước nhập cảnh (bắt đầu từ 30/6/2005).

- Giai đoạn 2 và 3: Các cơ quan Hải quan và Kiểm dịch thực vật của hai nước phối hợp làm việc với nhau (thực hiện tất cả các thủ tục liên quan) tại nước nhập cảnh.

- Giai đoạn 4: Thực hiện đầy đủ tất cả các thủ tục một điểm dừng và một cửa. Tất cả các cơ quan có thẩm quyền phối hợp để hoàn thành nhiệm vụ của mình, đã chính thức tiến hành vào 8/02/2015.

Thực hiện thỏa thuận hợp tác tiểu vùng Mê Công và chủ trương cải cách thủ tục hành chính giữa các nước trong khu vực nhằm đẩy mạnh hoạt động giao lưu, hợp tác với nước bạn Lào, Cục Hải quan Quảng Trị đã tiến hành ký kết Biên bản ghi nhớ với hải quan Đenxavăn triển khai giai đoạn I về “kiểm tra một lần, một điểm dừng” tại cặp cửa khẩu Lao Bảo - Đenxavăn vào ngày 30/6/2005. Đây là cặp cửa khẩu đầu tiên giữa Việt Nam và Lào thực hiện thí điểm mô hình này. Sau hơn một năm triển khai, đến cuối năm 2006 đã đạt được nhiều kết quả khả quan, tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động xuất nhập khẩu tại cặp cửa khẩu Lao Bảo - Đenxavăn (Tỉnh ủy Quảng Trị, 2007). Tháng 5/2015, hai tỉnh Quảng Trị và Savannakhet khai trương vận hành thử nghiệm mô hình “một cửa, một lần dừng” tại cặp cửa khẩu quốc tế Lao Bảo - Đenxavăn. Thực hiện phương thức này, toàn bộ người, hàng hóa và phương tiện xuất nhập cảnh sẽ được hai bên Lào và Việt Nam phối hợp kiểm tra, làm thủ tục tại một cửa và kéo dài thời gian mở cửa khẩu quốc tế từ 07 giờ đến 22 giờ hàng ngày, kể cả ngày lễ và ngày nghỉ cuối tuần. Điều này giúp rút ngắn thời gian, chi phí cho hành khách và hàng hóa xuất nhập cảnh, đáp ứng yêu cầu cải cách thủ tục hành chính hải quan theo hướng hội nhập và hiện đại.

Thực tế cho thấy việc triển khai mô hình trên đã thể hiện được tính minh bạch, trách nhiệm rõ ràng cho các đối tượng tham gia và tạo được sự tự tin, nâng cao năng lực, khả năng hợp tác hoạt động của các cơ quan quản lý cửa khẩu biên giới. Công tác phối hợp giữa cặp cửa khẩu quốc tế Lao Bảo - Đenxavăn được thực hiện tốt. Thủ tục hải quan tại cửa khẩu được đơn giản hóa, phù hợp với tiến trình cải cách hiện đại hóa hải quan, tạo điều kiện thuận lợi cho người, phương tiện vận tải và hàng hóa xuất nhập khẩu, giảm thiểu chi phí, rút ngắn thời gian thông quan và thời gian vận tải hàng hóa cho doanh nghiệp trong quá trình hội nhập quốc tế.

Sau khi thực hiện mô hình “Một cửa, một lần dừng” tại cặp Cửa khẩu quốc tế Lao Bảo - Đenxavăn, tình hình hoạt động kinh tế, thương mại có biến chuyển tích cực, khối lượng hàng hóa, người, phương tiện xuất nhập khẩu, xuất nhập cảnh qua cửa khẩu quốc tế Lao Bảo tăng nhanh. Riêng năm 2015, có 5.296 tờ khai, khối lượng hàng hoá 219.425 tấn, trị giá 446,9 triệu USD, trong đó:

Về xuất khẩu: Có 3.594 tờ khai (chiếm tỷ lệ 67,9%), khối lượng hàng hoá 80.867 tấn, trị giá 186,4 triệu USD. Các mặt hàng chủ yếu là vật liệu xây dựng, thực phẩm. Hải quan hệ bên kiểm tra chung 1.792 tờ khai (chiếm tỷ lệ 33,8%), khối lượng 25.333 tấn, trị giá 22,2 triệu USD. Hải quan Việt Nam miễn kiểm tra, Hải quan Lào kiểm tra riêng 1.802 tờ khai (chiếm tỷ lệ 34%), khối lượng 55.534 tấn, trị giá 164,2 triệu USD.

Về nhập khẩu: Có 1.702 tờ khai (chiếm tỷ lệ 32,1%), khối lượng hàng hoá 138.558 tấn, trị giá 260,5 triệu USD. Các mặt hàng chủ yếu là thạch cao, gỗ, trái cây, cao su, bò. Hải quan hai nước kiểm tra chung 44 tờ khai (chiếm tỷ lệ 1%), khối lượng 6.879 tấn, trị giá 5,1 triệu USD. Hải quan hai bên miễn kiểm tra 1.658 tờ khai (chiếm tỷ lệ 31,3%), khối lượng 131.679 tấn, trị giá 255,4 triệu USD (Tỉnh ủy Quảng Trị, 2015, tr. 2-3).

Công tác kiểm soát xuất nhập cảnh vùng biên giới, xuất nhập cảnh qua cửa khẩu kiểm soát ra vào khu vực biên giới được thực hiện nghiêm túc và đạt hiệu quả cao. Tính đến năm 2015, hải quan Lao Bảo đã làm thủ tục nhập cảnh cho 502.007 lượt người; xuất cảnh cho 477.590 lượt người. Trong năm này, nhập cảnh vùng biên giới 105.216 lượt người, xuất cảnh vùng biên giới 99.508 lượt người; có 49.508 lượt phương tiện nhập cảnh và 44.173 lượt phương tiện xuất cảnh (Tỉnh ủy Quảng Trị, 2015).

Việc thực hiện đầy đủ mô hình “một cửa, một lần dừng” bước đầu đã đem lại kết quả tích cực trong công tác cải cách thủ tục hành chính. Người, phương tiện và hàng hóa chỉ phải dừng đỗ một lần tại địa điểm làm thủ tục xuất nhập cảnh, xuất nhập khẩu; các cơ quan chức năng của hai bên cùng phối hợp làm thủ tục thông quan. Do đó, chi phí, thời gian di chuyển của hành khách, phương tiện và hàng hóa giảm so với trước, nhất là về hàng hóa, chỉ cần xuất trình và xếp dỡ một lần để phục vụ công tác kiểm tra, giám sát của các cơ quan chức năng, góp phần minh bạch hóa hoạt động quản lý của các cơ quan chức năng, chống thất thu thuế, sách nhiễu, phiền hà. Đây là mô hình kiểu mẫu trong mối quan hệ hợp tác hữu nghị đặc biệt Việt Nam - Lào trên tuyến hành lang kinh tế Đông - Tây.

Mặc dù hợp tác thương mại giữa Savannakhet và Quảng Trị đã có bước phát triển đáng kể như kim ngạch xuất nhập khẩu hai bên đã tăng nhanh, nhất là những năm từ 2010-2017, nhưng việc phối hợp triển khai thực hiện vẫn còn phân tán, thiếu sự liên kết chặt chẽ trên một số lĩnh vực có tính chất đối tác, liên doanh, liên kết làm ăn. Các doanh nghiệp và thành phần kinh tế mỗi bên vào cuộc chưa thực sự mạnh mẽ nên các hợp đồng làm ăn lớn chưa nhiều, hàng hóa của Quảng Trị chưa có chỗ đứng vững chắc trên thị

trường Savannakhet và ngược lại, nhất là trong điều kiện hàng hóa của Trung Quốc đưa vào thị trường ngày càng nhiều. Hợp tác đầu tư đang trên đà phát triển, nhưng nguồn vốn đầu tư của các doanh nghiệp hai tỉnh vào nhau còn khiêm tốn, chủ yếu là các doanh nghiệp của Quảng Trị đầu tư vào Savannakhet.

4. Kết luận

Tóm lại, quan hệ thương mại giữa tỉnh Savannakhet - Quảng Trị có nhiều chuyển biến khá mạnh mẽ. Đặc biệt, việc triển khai mô hình “một cửa, một lần dừng” không chỉ thúc đẩy sự phát triển quan hệ hai tỉnh mà còn góp phần đẩy mạnh hoạt động giao thương giữa hai nước Lào - Việt. Mặc dù vậy, quan hệ thương mại giữa tỉnh Savannakhet - Quảng Trị nhìn chung còn mang tính một chiều, nghiêng về phía Quảng Trị và những hoạt động trao đổi thương mại giữa hai bên còn hạn chế, chưa tương xứng với những tiềm năng của hai tỉnh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Lê Đình Chinh (2007). *Quan hệ đặc biệt, hợp tác toàn diện Việt Nam - Lào trong giai đoạn 1954-2000*. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia.
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2004). *Văn kiện Đảng, Toàn tập, Tập 34, (1973)*. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia.
- Sở Ngoại vụ tỉnh Quảng Trị (2017). *Báo cáo kết quả thực hiện Văn bản thỏa thuận hợp tác cấp cao giữa tỉnh Quảng Trị với 02 tỉnh Savannakhet, Salavan trong năm 2017, Số 392/BC-SNgV*.
- Tỉnh ủy Quảng Trị - Ban Biên giới (1998). *Báo cáo tình hình và công tác biên giới Biển Đông - Hải đảo, số 55/BC-BG, Văn phòng UBND tỉnh Quảng Trị*.
- Tỉnh ủy Quảng Trị (2007). *Báo cáo tình hình hợp tác với Lào giai đoạn 2001-2006, Số 75-BC/TU*. Kho lưu trữ Tỉnh ủy.
- Tỉnh ủy Quảng Trị (2015). *Báo cáo tình hình hợp tác giữa Quảng Trị với các tỉnh của Lào năm 2015, Số 06-BC/TU*. Kho lưu trữ Tỉnh ủy.
- Tỉnh ủy Quảng Trị (2016). *Báo cáo tình hình hợp tác giữa Quảng Trị với Lào trong năm 2016, Số 93-BC/TU*. Kho lưu trữ Tỉnh ủy.

SUMMARY

TRADE COOPERATION BETWEEN SAVANNAKHET PROVINCE AND QUANG TRI PROVINCE FROM 1989 TO 2017

Trinh Thi Dung⁽¹⁾, **Phan Thi Chau**⁽²⁾

¹ *National Media Publishing Cooperation Joint Stock Company, Nghe An Province*

² *Nghe An College of Teachers' Education*

Received on 05/02/2021, accepted for publication on 16/3/2021

On the basis of the relationship between the two countries Vietnam - Laos, the economic and trade cooperation between the two provinces Savannakhet and Quang Tri is also established in a sustainable way. This study first analyzes the similarities between the two provinces - the basis for their commercial cooperation. Based on the analysis of archival documents of Quang Tri Province, the article outlines the highlights of the trade relationship between the two provinces from 1989 to 2017. The analysis results show that the trade relationships between Savannakhet and Quang Tri are more and more developed, but they are still deficient and not commensurate with the potentials of the two provinces. This suggests further researches on solutions to promote effective trade cooperation between these two provinces in particular and the two countries Vietnam - Laos in general.

Keywords: Quang Tri; Savannakhet; trade cooperation.